

p1. Deltacommissie positief voor TMIJ

p2. Aftrap voor recreatiestudie

p2. Informatie over instandhoudingsdoelen N2000

p3. Van kunstmatig naar seizoensgebonden peilbeheer

p5. Agenda

Nieuwsbrief Markermeer-IJmeer

Deltacommissie positief voor TMIJ

Als voorzitter van de Stuurgroep TMIJ is gedeputeerde Andries Greiner verheugd over het advies van de Deltacommissie. Allereerst complimenteert hij het kabinet dat de commissie immers heeft ingesteld. 'Dat is goed uit oogpunt van klimaatontwikkeling, waterveiligheid, de omgang met grotere extremen in het weer en vanwege de consequenties voor het wateraanbod en zoetwaterbeheer.' Hij is vooral blij met het gemaakte onderscheid tussen het IJsselmeer en het Markermeer IJmeer dat een loskoppeling van het peilbeheer mogelijk maakt. 'Het advies maakt het mogelijk dat onze voorstellen in het ontwikkelingsperspectief behouden blijven.'

Het IJsselmeer en het Marker- en IJmeer zijn van elkaar gescheiden door de Houtribdijk die van Lelystad naar Enkhuisen loopt. Hierdoor kunnen de waterniveaus van de twee meren onafhankelijk van elkaar worden geregeld. Dat betekent

dat het waterpeil in het Markermeer en IJmeer niet met het IJsselmeer hoeft mee te stijgen.

De ecologische kwaliteit van het Markermeer zit 'm vooral in ondiepere delen, zo blijkt uit onderzoek. Als het peil er een meter zou stijgen zou die ecologische kwaliteit afnemen. Dat heeft te maken met het bodemleven. In het Markermeer is veel water twee tot drie meter diep. Zou dat drie tot vier meter worden, dan kunnen waterplanten er niet meer groeien. Ook moeten vogels die bodemdieren eten, dieper naar driehoeksmosselen duiken. Dat kost ze meer energie en is dus nadelig.

Greiner: 'We hebben het over het behoud van mogelijkheden voor ondiepe natuurontwikkeling, voor luwtemaatregelen die bodemvegetatie doen toenemen, we hebben het over een oermoeras, over het behoud van een >

cultuurhistorische kustlijn en het aanzien van de Noord-Hollandse kust met zijn Zuiderzeeplaatsjes. Want omdat het kabinet het advies heeft overgenomen, kunnen zware dijkversterkingprojecten achterwege blijven.'

Greiner waarschuwt dat er nog goed gekeken moet worden naar de verhoging van de veiligheidsnormen waarover de Deltacommissie zich uitspreekt. 'Als de dijken alsnog versterkt moeten worden, laten we dan kijken of dat in combinatie kan met natuurontwikkelingsprojecten, zoals vooroeverontwikkelingen of op bepaalde plekken ook in combinatie met overslag. Dat is mogelijk waar aan de binnendijkse kant vernatting kan plaatsvinden zoals bij de Oostvaardersplassen. Uiteraard moet het wel veilig zijn; er mag geen risico door ontstaan of schade worden berokkend aan bestaande functies zoals aan verstedelijking of landbouw.'

Ook spelen de financiën een grote rol bij Greiners blijdschap. 'Zonder peilverho-

ging blijven de kosten om het toekomstperspectief te verwezenlijken lager. In alle gevallen zijn de ingrepen die nodig zijn uit oogpunt van waterveiligheid, beperkter, waardoor de schade aan de cultuurhistorische kustlijn minder zal zijn. Overigens zullen op korte termijn de dijken versterkt moeten worden. Dit heeft te maken met aanpassing van de veiligheidsnorm nu het Markermeer definitief een meer blijft. Waar mogelijk willen wij bezien of dit gecombineerd kan worden met natuurontwikkeling.'

Ten slotte is Greiner er content over dat het kabinet nu duidelijkheid geeft over de ruimte voor buitendijks bouwen, over investeringen die nodig zijn voor jachthavens en dat soort maritieme functies, voor stranden en recreatieve functies in relatie tot verplichtingen voor watercompensatie. Wat de invloed van de loskoppeling is op de zoetwatervoorziening voor Midden-Nederland, kan Greiner nog niet zeggen. 'Dit zal onderwerp moeten zijn van het nog vast te stellen Nationale Waterplan.'

Instandhoudingsdoelen N2000

Wie wat wil weten over de instandhoudingsdoelen voor Natura 2000-gebied het Markermeer en IJmeer kan contact zoeken met ecooloog IJsbrand Zwart van de provincie Flevoland. Recentelijk was het mogelijk aan het ministerie van LNV een inspraakreactie te geven op het ontwerp-aanwijzingsbesluit voor dit gebied (zie www.minlnv.nl). Vóór de aanwijzing gold een algemene bescherming van alle soorten en planten in het gebied. In de volgende fase, bij het opstellen van het beheerplan, wordt duidelijk welke maatregelen er genomen moeten

worden om de kwetsbare natuur te behouden en herstellen. In die fase vindt ook de afweging plaats voor activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden die negatieve effecten kunnen hebben op de beschermde soorten en habitattypen. In de aanwijzing wordt helaas niet uitgegaan van het toekomstbestendig ecologisch systeem. Voor meer informatie: IJsbrand Zwart van de provincie Flevoland. Telefoon 0320-265743, mobiel 06-232 66 463; E-mail: IJsbrand.Zwart@flevoland.nl

Aftrap voor recreatiestudie

De Stuurgroep Markermeer IJmeer heeft Arcadis en de Stichting Recreatie ingeschakeld met de opdracht om een recreatief toekomstbeeld te schetsen dat inzicht geeft in de ruimtebehoefte van de recreatiesector op zowel korte als lange termijn.

Met deze opdracht geeft de Stuurgroep gevolg aan de wens van staatssecretaris mevrouw Huizinga-Heringa van Verkeer en Waterstaat. Vorige maand heeft de bewindsvrouw Samenwerkingsverband Toekomst Markermeer-IJmeer de opdracht gegeven om het Ontwikkelingsperspectief Markermeer IJmeer verder uit te werken.

Bij de recreatiestudie worden, waar mogelijk, ook de uitkomsten van andere onderzoeken betrokken. Zo verricht de bij TMIJ betrokken maatschappelijke organisatie ANWB een eigen recreatie behoefteonderzoek, waarbij wordt gevraagd hoe men het gebied nu gebruikt, hoe de huidige recreatiemogelijkheden zijn, wat men mist en wat men er in de toekomst graag bij wil hebben. Het ministerie van LNV is voornemens een studie naar de recreatieontwikkeling te laten uitvoeren voor het gehele IJsselmeergebied, in aansluiting op de Markermeer en IJmeerstudie.

In februari 2009 moet de recreatiestudie een recreatief toekomstbeeld laten zien dat input vormt voor de variantenstudie. Het is in deze variantenstudie dat een integratie plaatsvindt van de gebruiksmogelijkheden met de natuurmaatregelen in het hele Markermeer IJmeer.

Wat iedereen zou moeten weten

Van kunstmatig naar seizoensgebonden peilbeheer

Wat seizoensgebonden peilbeheer betekent, is een terugkerende vraag. Daarover hebben we het nu. Volgende keer komt het oermoeras aan bod.

Het antwoord vergt enige uitleg over verschillende soorten peil. Sinds de aanleg van de Afsluitdijk is de getijden-dynamiek weg uit de voormalige Zuiderzee. Het peilbeheer is voor het IJsselmeer kunstmatig en wordt door Rijkswaterstaat uitgevoerd door bij sluisen water te spuien of in te laten. Vanaf de aanleg van de Houtribdijk geldt dat beheer apart ook voor het compartiment Markermeer IJmeer. De streefpeilen in beide meren, het IJsselmeer en Markermeer IJmeer, zijn nu nog identiek. Zoals bekend, lopen de ecologische waarden in dit laatste gebied sterk terug, maar verwacht het Ontwikkelingsperspectief Markermeer IJmeer veel winst van een seizoensgebonden peilbeheer, voor de gewenste ecologische ontwikkeling en het vergroten van de zoetwatervoorraad als onderdeel van een toekomstbestendig ecologisch systeem (TBES), samen met de ontwikkeling van grootschalige land-waterzones.

Nu kent het Markermeer IJmeer een kunstmatig, tegennatuurlijk peil.

Bepalend voor het huidige peilbeheer zijn de criteria veiligheid (de kans op overstromingen mag door projecten niet groter worden) en het behoud van de zoetwatervoorraad (vanuit landbouw en natuur in de Utrecht-Hollandse veengebieden en in Groningen en Friesland is er steeds meer behoefte aan zoetwater). Beide staan door klimaatverandering onder druk omdat deze zwaardere stormen en drogere zomers veroorzaakt. Ook spelen andere belangen mee. Dat zijn bijvoorbeeld belangen die te maken hebben met het transport via vaarwegen, de recreatievaart, oeverrecreatie en zwemwater, beroepsvisserij en sportvisserij. Bij het huidige, *tegnatuurlijke peil* staat het water hoog in de zomer en laag in de winter. Het verschil bedraagt 0,20 m. Vanwege de aanvoer van smeltwater zou hoger in de winter en heel erg hoog in het voorjaar normaal zijn. Ook zou normaal, *natuurlijk*, zijn dat het peil vervolgens in de zomer naar beneden zakt omdat de aanvoer minder is en er verdamping optreedt. Dit natuurlijk peilverloop zou het beste

voor de natuur in het gebied zijn. Dat *kunstmatige peil* is er niet voor niets. In de winter is het peil uit oogpunt van veiligheid zo laag mogelijk waardoor er ruimte wordt gecreëerd voor wat er mogelijk aan water aan komt. Zware stormen stuwen het water immers op waardoor de dijken het zwaar te verduren hebben. En bij lager water blijft die aanslag beperkt. Ook op zee kan het in die tijd flink waaien. Bij een noordwestenstorm en springvloed is spuien bijvoorbeeld soms zelfs onmogelijk, terwijl de aanvoer van water via de IJssel wel doorgaat. In die situatie is de extra ruimte voor water handig.

Maar vanuit de natuur gezien, is het *tegnatuurlijke peil* ongewenst. Daarentegen zet het ontwikkelingsperspectief onder andere in op de ontwikkeling van nieuwe land-waterzones in de vorm van vooroevers en een groot moerasgebied. Net zoals in vergelijkbare natuurlijke meren worden aangetroffen. Om de ecologische kwaliteit optimaal tot ontwikkeling te laten komen, is het wenselijk dat het waterpeil net als in de natuur varieert. Dat is goed voor de voortplanting van vissen, de verjonging van rietvelden en het voorkomt dat het moerasgebied verlandt.

Een helemaal *natuurlijk peilverloop* botst met name met de veiligheid in de winter en de zoetwatervoorziening in de zomer. In het ontwikkelingsperspectief wordt het *seizoensgebonden peilbeheer* voorgesteld: wel laag water in de winter, eerder het peil opzetten in het voorjaar en meer ruimte voor peil uitzakken in de zomer. Uitgangspunt van het ontwikkelingsperspectief is de aanname dat het water zoet blijft en het waterpeil in het Markermeer niet met de zeespiegel meestijgt. Nu het kabinet in navolging van de Commissie Veerman het peil van Markermeer IJmeer loskoppelt van het IJsselmeer en alleen dat laatste één tot anderhalve meter wil laten stijgen, neemt de kans op verwezenlijking van de Toekomstagenda toe.

Het huidige *kunstmatige peil* verandert tussen 15 maart en 15 april van winter naar zomerpeil en tussen 20 september en 15 oktober van zomer- naar winterpeil. Maar qua veiligheid lijkt het volgens onderzoek van het Waterloopkundige Laboratorium

haalbaar om al begin februari het peil op te zetten, wat het *seizoensgebonden peil* wil. Uit de stormstatistieken blijkt namelijk dat de kracht van de stormen dan al minder wordt. Een groot voordeel is dat er ook meer water te bufferen is door het peil eerder op te zetten, zonder dat de veiligheid in het geding komt. Waar het zomerstreefpeil nu nog maximaal NAP -0,20 m is, is de inschatting dat het peil best naar 0 of NAP + 0,20 m kan oplopen. Op een oppervlakte van 70.000 ha. betekent 40 cm stijging 280 miljard liter (zoet) water erbij. Ter vergelijking, dat is 187 keer de inhoud van De Kuip!

Een verdere vergroting van de bruikbare hoeveelheid water is mogelijk door het water met 10 cm verder te laten uitzakken tot maximaal NAP -0,40 m (het winterpeil) in plaats van tot de huidige NAP -0,30 m. Het is wel zaak op te letten dat vrachtschepen in sluizen niet vast gaan lopen, dat funderingen niet worden aangetast en dat er nog

steeds water ingelaten kan worden in Noord-Holland.

Het seizoensgebonden peilbeheer is dus niet alleen goed voor de ecologie maar ook uit oogpunt van veiligheid en zoetwatervoorziening. Het idee is dat er bovenop de opvangmogelijkheden voor zoetwater in het IJsselmeer ook binnen de grenzen van het Markermeer water gebufferd kan worden.

Onderzoek

DGW gaat in samenwerking met het project Toekomst Markermeer-IJmeer onderzoeken wat de consequenties zijn van de eventuele introductie van een seizoensgebonden peilbeheer. De waterschappen nemen ook deel aan dit onderzoek. Een eerste quickscan vindt de komende maanden plaats (voor meer informatie: IJsbrand Zwart, tel. 0320-265743). Aansluitend gaat het om verdieping. Wat nog moet worden uitgezocht, is onder andere de betekenis van een hoger peil voor de sluizen bij Hoorn en Monnikendam. Ook de consequenties van de Deltacommissie

voor het waterbeheer rond de compartimentering moeten onderzocht. Een mogelijk gevolg is de behoefte aan extra maalcapaciteit op de Houtribdijk ten behoeve van verversing van het water in het Markermeer IJmeer. De vraag is ook wat er met kwel gebeurt (bij hoger water is daar meer van) en wat dat betekent voor de mensen die achter de dijk wonen, wat dat betekent voor de bebouwing en wat de effecten zijn op de landbouw. Ook de effecten op de recreatie zoals bereikbaarheid van jachthavens, onderdoorvaarbaarheid van bruggen, gebruik van stranden etc. moeten onderzocht.

Kortom, de optimale situatie van waterbeheer hoeft voor mensen niet per se hetzelfde te zijn als voor de ecologie.

Colofon

Redactie en vormgeving: Projectbureau TMIJ m.m.v. Hugo van den Broeke en Axis

Agenda

Discussieavond IJmeer/Markermeer bij Casla

Op 8 september vond bij architectuurcentrum Casla in Almere een discussieavond plaats over de toekomst van het IJmeer/Markermeer. Dat gebeurde op initiatief van GroenLinks Almere.

Wie er bij had willen zijn, maar niet kon, krijgt via

<http://www.groenlinks.nl/lokaal/almere/nieuws/nieuwsbericht.2008-09-16.2134235637> een indruk van de bijeenkomst. De sprekers waren Mennobart van Eerden (RWS RIZA), Ko Droogers (ANWB) en Dirk Frieling (o.a. vroeger directeur Projectburo Almere). De avond werd geleid door Frans Soeterbroek.

Symposium Het Blauwe Hart van Nederland

Het Blauwe Hart van Nederland is er slecht aan toe: natuur, landschap en economie zitten in het slop en moeten grondig worden aangepakt. Dat kan alleen door sectoren samen een toekomstvisie te laten maken. Dat was een belangrijke conclusie van het symposium op dinsdag 9 september in Amsterdam, georganiseerd door de

VBIJ, in samenwerking met Stichting Wetlands in het IJsselmeer en Deltares.

De inzichten van de dag werden als input voor het nieuwe beleidskader IJsselmeergebied meegegeven aan Verkeer en Waterstaat.

Leden van het discussiepanel waren o.a. Andries Greiner (voorzitter Samenwerkingsverband TMIJ), Elco Brinkman (voorzitter Bouwend Nederland), Pier Vellinga (klimaatdeskundige en lid Commissie Afsluitdijk), Fred Wouters (directeur Vogelbescherming) en Marcel Stive (hoogleraar Kustwaterbouwkunde en lid Deltacommissie). Dagvoorzitter was Klaas van Egmond, hoogleraar Geowetenschappen en voormalig directeur van het Milieu- en Natuurplanbureau.

De versnippering van overheidsbeleid leidt tot langdurige planprocessen. Rond het IJsselmeer verrommelt het landschap, gaan de natuurwaarden achteruit, staat de mobiliteit stil en komt de duurzame ontwikkeling van de regionale economie niet van de grond. De conclusie is dat het gebied alleen kan worden gered met een integrale

toekomstvisie waaraan verschillende sectoren zich verbinden. Hierbij moeten 'groen' en 'blauw' voor 'rood' en 'grijs' gaan. TMIJ is hierin een geslaagd voorbeeld. De boodschap aan het Rijk was: kom met een beleidskader met heldere keuzes en een strakke regie, anders kunnen de organisaties rond het IJsselmeer niet verder. Voor meer informatie: <http://www.vbij.nl>

Conferentie Randstad Urgent

Op maandag 27 oktober vindt de jaarlijkse Randstad Urgent-conferentie plaats. Het is weer tijd voor een terugblik. Welke resultaten heeft een jaar samenwerken binnen Randstad Urgent opgeleverd? Welke projecten verlaten het programma en welke projecten hebben nog extra aandacht nodig? Ook wordt vooruitgekeken hoe we het komende jaar samen verder gaan werken aan het versterken van de Randstad. De bestuurdersconferentie wordt gehouden in de Van Nelle Ontwerpfabriek in Rotterdam. De conferentie is exclusief toegankelijk voor genodigden.